

Mirosław Szumiło
(Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej)

Egzekutywa Komitetu Wojewódzkiego PPR w Lublinie (1944–1948)

Celem niniejszego tekstu jest przede wszystkim przedstawienie zarysu funkcjonowania oraz charakterystyka składu członkowskiego egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego, czyli de facto najważniejszego organu tzw. władzy ludowej na szczeblu województwa w pierwszych latach powojennych. Posłużę się przy tym przykładem województwa lubelskiego. W ostatnich latach powstało kilka publikacji poświęconych komitetom wojewódzkim PZPR w latach 1948-1956, w których opisuje się również działanie egzekutywy KW. W praktyce nie prowadzi się natomiast nowych badań nad okresem wcześniejszym, czyli terenowym aparatem PPR na poziomie województwa.

Prace na temat PPR w poszczególnych województwach powstawały w okresie PRL, ale ich wartość naukowa jest bardzo różna. Edward Olszewski w swojej książce o PPR na Lubelszczyźnie (wydanej w 1979 r.) podał dużo informacji o liczebności partii, czy jej działalności w terenie, ale niewiele napisał na temat struktur samego komitetu wojewódzkiego w Lublinie. O egzekutywie KW wspominał tylko czterokrotnie, wymieniając składy osobowe wybrane na trzech wojewódzkich konferencjach partyjnych (1944, 1946, 1947) oraz zmiany dokonane na plenum KW 9 X 1948 r. Pomiął zupełnie zmiany personalne przeprowadzane pomiędzy konferencjami, jak również nie podjął jakiegokolwiek próby opisu działalności i znaczenia egzekutywy¹.

Swoją analizę opieram przede wszystkim na protokołach posiedzeń egzekutywy KW PPR w Lublinie. Pomocniczo sięgam do protokołów z posiedzeń plenarnych KW i wojewódzkich konferencji partyjnych, a także sprawozdań instruktorów z KC PPR odwiedzających Komitet Wojewódzki w Lublinie. Do ustalenia faktycznego składu osobowego interesującego nas organu władzy i portretu zbiorowego jego członków posłużyły akta personalne i listy płac pracowników KW.

Niestety zachowane protokoły posiedzeń egzekutywy nie są kompletne. W sumie z całego okresu ponad 4 lat zachowały się tylko 53 protokoły (najwięcej, bo 15 z 1948 r.). Istnieją długie okresy (luki), z których brak protokołów – najdłuższy od sierpnia 1946 r. do marca 1947 r. Nie ulega wątpliwości, że w tym czasie posiedzenia egzekutywy odbywały się, ale protokoły nie zachowały się albo nie były w ogóle spo-

¹ E. Olszewski, *Polska Partia Robotnicza na Lubelszczyźnie 1942–1948*, Lublin 1979, s. 136, 163, 170, 185.

rażane². Śladem tychże posiedzeń są zachowane w aktach KW datowane pojedyncze uchwały egzekutywy³.

Pierwszym dokumentem regulującym funkcjonowanie władz i aparatu wykonawczego PPR na wszystkich poziomach była wydana 10 września 1944 r. w Lublinie „instrukcja organizacyjna KC PPR dla organizacji partyjnych na wyzwolonych terenach Polski”. Stwierdzono w niej, że „Komitet Obwodowy [jeszcze wtedy nie wojewódzki – przyp. MSZ] obejmuje swoją działalnością teren danego województwa, składa się z 17 do 29 członków i podlega Komitetowi Centralnemu”. Dalej napisano: „3) Wszystkie komitety partyjne wybierają ze swego grona egzekutywę komitetu, złożoną z 5 do 9 osób; 4) Na czele każdego komitetu stoi sekretarz, który jest odpowiedzialny za całość pracy komitetu”⁴. W instrukcji omówiono szerzej strukturę i działalność wydziałów KW, ale o egzekutywie wspomniano tylko w tym jednym cytowanym powyżej zdaniu. W statucie partii, uchwalonym 12 grudnia 1945 r. na I Zjeździe PPR, egzekutywie i sekretarzom KW poświęcono dosłownie jedno zdanie: „29. Dla prowadzenia bieżącej pracy komitet wojewódzki wyłania spośród siebie egzekutywę w składzie od 7 do 13 osób, w tym 3 sekretarzy, oraz ustala kierowników wydziałów”⁵.

W aktach KW PPR w Lublinie nie odnalazłem żadnego regulaminu pracy egzekutywy. Można zatem stwierdzić, że funkcjonowała ona na podstawie pewnej przyjętej praktyki czy obyczaju, wzorując się na Biurze Politycznym KC PPR. Była swego rodzaju odpowiednikiem „Politbiura” w skali wojewódzkiej. Stanowiła najwyższy ośrodek władzy w województwie, podejmowała kluczowe decyzje i poprzez swoich członków kierowała aparatem partyjnym oraz wszystkimi instytucjami państwowymi na terenie województwa.

Z analizy zachowanych protokołów posiedzeń egzekutywy wynika, iż podobnie jak Biuro Polityczne na szczeblu centralnym, omawiała ona problematykę dotyczącą funkcjonowania wszystkich segmentów „władzy ludowej”: administracji państwowej, aparatu bezpieczeństwa i aparatu partyjnego, oraz organizacji społecznych (szczególnie młodzieżowych, Związku Samopomocy Chłopskiej i związków zawodowych), a także partii satelickich. Sporo uwagi poświęcano walce z podziemiem niepodległościowym i opozycyjnym Polskim Stronnictwem Ludowym. Często wysłuchiwano sprawozdań z działalności poszczególnych wydziałów KW PPR oraz komitetów powiatowych partii. Podejmowano też kluczowe decyzje personalne, obsadzając stanowiska kierownicze w aparacie partyjnym i administracji. Innymi sprawami dotyczącymi funkcjonowania samego aparatu partyjnego (w tym budżetem KW PPR i obsadą niższych stanowisk kierowniczych) zajmował się natomiast sekretariat KW⁶.

² Podobnie było w przypadku protokołów z posiedzeń Biura Politycznego KC PPR, o czym niżej.

³ APL, KW PPR w Lublinie, sygn. 9, uchwała egzekutywy Kom. Woj. PPR w Lublinie w sprawie pracy szkolenia partyjnego, 23 II 1948, k. 1–3.

⁴ *Instrukcja organizacyjna KC PPR dla organizacji partyjnych na wyzwolonych terenach Polski, 10 września 1944 [w] PPR. Rezolucje, odezwy, instrukcje i okólniki Komitetu Centralnego VIII 1944–XII 1945*, oprac. W. Góra, R. Halaba, N. Kołomejczyk, Warszawa 1959, s. 21–22.

⁵ *Statut Polskiej Partii Robotniczej, uchwalony na I zjeździe PPR [w] Tamże*, s. 236.

⁶ Ustalenia autora na podstawie analizy protokołów posiedzeń egzekutywy i sekretariatu KW PPR w Lublinie.

Również zasady ustalania składu osobowego egzekutywy KW, poza dopuszczalną liczbą osób i obligatoryjną przynależnością sekretarzy KW, nie były ściśle określone w żadnym dokumencie partyjnym. Mimo to w całym kraju stosowano niemal identyczną praktykę przy dobieraniu członków egzekutywy. Aparat partyjny poza sekretarzami KW reprezentowali bardzo często kierownicy ważniejszych wydziałów KW: organizacyjnego, kadr (personalnego), propagandy, przemysłowego, rolnego, oraz I sekretarz Komitetu Miejskiego z miasta wojewódzkiego. W przypadku Lublina w egzekutywie KW znajdowali się ponadto przez pewien czas: zastępca kierownika Wydziału Organizacyjnego KW i zastępca redaktora naczelnego organu prasowego KW, czyli „Sztandaru Ludu”. Instytucje państwowe reprezentowali: wojewoda⁷, szef Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego (ale dopiero od początku 1945 r. – nie zawsze obecny), a także okresowo przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej i komendant wojewódzki MO. Poza tym w egzekutywie zasiadali prezesi Zarządu Wojewódzkiego Związku Samopomocy Chłopskiej (ZSch) – z krótką przerwą, przewodniczący Okręgowej Komisji Związków Zawodowych (OKZZ) i szefowie organizacji młodzieżowej – Związku Walki Młodych (ZWM), a następnie przewodniczący Związku Młodzieży Polskiej (ZMP)⁸.

Od strony formalnej (poprzez wybór na konferencjach partyjnych i plenum KW) przez egzekutywę przewinęły się w sumie 32 osoby. W rzeczywistości było ich jednak więcej, ponieważ między konferencjami dokonywano licznych zmian poprzez kooptację do składu egzekutywy, szczególnie w pierwszym okresie działalności KW rotacja personalna był bardzo duża. Ponadto w posiedzeniach egzekutywy uczestniczyli zwykle zaproszeni goście. Niektórzy z nich bywali tak często, że można ich uznać za członków egzekutywy de facto. Precyzyjne ustalenie rzeczywistego składu tego organu władzy jest niemożliwe ze względu na brak części protokołów oraz fakt niekonsekwentnego zapisywania obecności na posiedzeniach. Te same osoby występują raz jako członkowie, innym razem jako goście. W wielu wypadkach status obecnych nie jest w ogóle określony.

Pierwszy skład egzekutywy Komitetu Obwodowego PPR w Lublinie wybrano na konferencji partyjnej dopiero 20 sierpnia 1944 r., a więc niemal miesiąc po wyzwoleniu miasta spod okupacji niemieckiej. Egzekutywa składała się zaledwie z 7 osób, reprezentujących różne powiaty Lubelszczyzny: Biłgoraj – Waław Rózga, Chełm – Aleksander Pilipczuk, Krasnystaw – Stanisław Lisik, Kraśnik – Stanisław Bieniek, Lublin powiat – Marian Czerwiński, Lublin miasto – Władysław Zdunek, Siedlce – Franciszek Nalazek⁹. Wszyscy wyszli z lasu – z podziemnej PPR i AL, przy czym dwaj (Marian Czerwiński i Waław Rózga) to spadochroniarze przeszkoleni w Związku Sowieckim. Pozostała piątka to tzw. krajowcy. I sekretarzem został Władysław Zdunek, II sekretarzem Rózga.

Początki funkcjonowania egzekutywy były dość trudne i chaotyczne. Pierwszy protokół, jakim dysponujemy pochodzi z posiedzenia, które odbyło się 12 września

⁷ W przypadku, gdy wojewoda reprezentował inną partię (SL, PPS czy SD), w egzekutywie KW zasiadał z reguły wicewojewoda z ramienia PPR. Sytuacja ta nie dotyczy jednak woj. lubelskiego.

⁸ Ustalenia autora na podstawie analizy protokołów posiedzeń egzekutywy KW PPR w Lublinie.

⁹ AAN, KC PPR, sygn. 295/IX-186, Protokół z konferencji delegatów Obwodu Lubelskiego PPR, k. 26-27

1944 r. (czyli 3 tygodnie po utworzeniu tego organu władzy) w gmachu przy ul. Krakowskie Przedmieście 70. Pod nieobecność I sekretarza Władysława Zdunka, posiedzeniu przewodniczył II sekretarz Waclaw Różga (występujący pod pseudonimem „Jan Stefaniak”). W posiedzeniu uczestniczyło także kilku zaproszonych gości: członkowie Komitetu Obwodowego PPR: Franciszek Król, Jan Tudyka („Mels”) i Kazimierz Kielczewski; sekretarz Komitetu Miejskiego PPR w Lublinie Jakub Pazyna, przedstawicielka ZWM Irena Sztajnberg oraz instruktorka Wydziału Organizacyjnego KC PPR Maria Kamińska (Eiger), występująca jako „współpracownik Komitetu Obwodowego”¹⁰. Kamińska brała udział również w posiedzeniu egzekutywy 26 września, a z obydwu protokołów wynika, iż jej zadaniem było zorganizowanie i uporządkowanie pracy Komitetu Obwodowego w Lublinie.

Pomoc Kamińskiej okazała się niezbędna, ponieważ jak zapisano w protokole posiedzenia z 12 września: „Dotychczasowa organizacja, metody pracy, brak określonego planu pracy, brak łączności i komunikacji oraz niewspółmiernie mały do stojących zadań [odsetek? – M.Sz.] ilościowo zaangażowanych w pracy Obwod. Komitetu ludzi czyni Ob. Kom. niezdolnym do pełnienia roli kierowniczej instancji Partii”. Różga stwierdził wówczas, że do tego momentu egzekutywa zbierała się przypadkowo i bezplanowo, a jej posiedzenia nie były protokołowane. Całą pracę organizacyjną brało na siebie trzech członków egzekutywy, podczas gdy pozostali koncentrowali się wyłącznie na swoich obowiązkach w kierowanych przez nich instytucjach władzy. Postanowiono to naprawić dokonując podziału pracy – czyli odcinków nadzorowanych przez poszczególnych członków egzekutywy. Powołano do życia wydziały: Organizacyjno-Instruktorski, Propagandy i Agitacji, Kadr, a każdy z nich podzielono na mniejsze jednostki (działy). Jednocześnie zwrócono się do KC PPR o zatwierdzenie ośmiu etatów pracowników politycznych Komitetu Obwodowego: sześciu członków egzekutywy, Jana Tudyki jako sekretarza technicznego oraz tow. Komsy jako kierownika działu gospodarczego. Siódmym członkiem egzekutywy Marian Czerwiński otrzymał etat w związkach zawodowych¹¹.

Postanowiono, że egzekutywa będzie zbierać się regularnie w każdy wtorek. Zatwierdzono „kalendarzyk pracy” na miesiąc wrzesień, polegający na wysłuchaniu sprawozdań sekretarzy komitetów powiatowych PPR oraz osób odpowiedzialnych za poszczególne wydziały Kom. Obw. i odcinki pracy (administrację wojewódzką, MO, spółdzielczość). Ustalono ponadto podział powiatów, które mieli skontrolować („obsłużyć”) poszczególni członkowie egzekutywy¹².

Nie wiemy czy odbyło się posiedzenie egzekutywy planowane na 19 września, kolejny zachowany protokół dotyczy bowiem krótkiego, doraźnego posiedzenia z 24 września, mającego już miejsce w gmachu przy ul. Bernardyńskiej 13, gdzie usadowił się Komitet Obwodowy wspólnie z Komitetem Centralnym. Na posiedzeniu tym pojawił się nowy członek egzekutywy Czesław Świdorski, pełniący rolę III sekretarza

¹⁰ APL, KW PPR w Lublinie, sygn. 7, Protokół odbytego zebrania członków egzekutywy Komitetu Obwodowego [KO] PPR w Lublinie, 12 IX 1944 r., k. 1.

¹¹ Tamże, k. 1-2.

¹² Tamże, k. 2-3.

Kom. Obw.¹³. Na następnym posiedzeniu, 26 września 1944 r., zgodnie z instrukcją KC PPR zreorganizowano strukturę aparatu Kom. Obw., tworząc wydziały: Organizacyjny, Zawodowy, Rolny, Kadr, Propagandy. Z powodu braku etatów i przygotowanych kadr, funkcje kierowników tych wydziałów pełnili członkowie Egzekutywy¹⁴.

Interesującym jest fakt, iż we wszystkich wyżej wymienionych posiedzeniach Egzekutywy, jak również kolejnym (3 października), nie brał udziału I sekretarz Komitetu Obwodowego W. Zdunek („tow. Władek”). Obrady prowadził II sekretarz W. Różga („tow. Stefan”). Dopiero 18 października pracom Egzekutywy zaczął faktycznie przewodniczyć Zdunek¹⁵. W protokole posiedzenia odbytego tydzień później (25 października) użyto po raz pierwszy określenia „Komitet Wojewódzki”. Stwierdzono wówczas, że mimo powziętych ustaleń, w pracy Egzekutywy nadal było dużo chaosu i improwizacji. Konieczny okazał się nowy podział obowiązków i odpowiedzialności za poszczególne wydziały¹⁶. Dwóch członków Egzekutywy rzadko uczestniczyło w jej obradach (Lisik i Czerwiński), zaś Aleksander Pilipczuk po raz ostatni był obecny 26 września. Na początku listopada z egzekutywy ubył także Franciszek Nalazek, natomiast Stanisław Bieniek od początku października 1944 r. był zajęty swoimi obowiązkami zastępcy kierownika Resortu Rolnictwa i Reform Rolnych PKWN.

W posiedzeniach z 3 i 19 listopada uczestniczyła jako członek Egzekutywy nowa kierowniczka Wydziału Propagandy KW Genowefa Nadulska¹⁷, jednakże jej kariera na tym stanowisku trwała bardzo krótko. W grudniu zniknęła bowiem z listy płac KW PPR w Lublinie¹⁸ i z posiedzeń egzekutywy. Kierownictwo KW próbowało wzmocnić skład egzekutywy poprzez powołanie na kierowników wydziałów KW sekretarzy powiatowych: Edwarda Dubla z Zamościa i Stefana Lewtaka z Puław¹⁹, ale wniosek ten został najprawdopodobniej odrzucony przez Komitet Centralny.

Na ostatnim protokołowanym posiedzeniu egzekutywy w 1944 r. (w dniu 6 grudnia) pojawił się po raz pierwszy (i zarazem ostatni) ówczesny wojewoda lubelski Kazimierz Sidor. Przybył również przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej Ludwik Czugała²⁰. W posiedzeniach z 25 października i 6 grudnia brał udział komendant wojewódzki Milicji Obywatelskiej płk Ignacy Borkowski. Na podstawie zachowanych protokołów można natomiast wnioskować, iż pierwsi szefowie WUBP w Lublinie: Teodor Duda i Stanisław Szot nie uczestniczyli w ogóle w pracach egzekutywy KW PPR. Obecność kolejnego szefa WUBP Faustyna Grzybowskiego odnotowano jedynie 22 marca 1945 r.²¹

Precyzyjne odtworzenie składu osobowego i zasad funkcjonowania egzekutywy KW w pierwszym półroczu 1945 r. jest praktycznie niemożliwe, bowiem z tego

¹³ Tamże, Protokół z posiedzenia egzekutywy KO PPR w Lublinie, 24 IX 1944 r., k. 6.

¹⁴ Tamże, Protokół z posiedzenia egzekutywy KO PPR w Lublinie, 26 IX 1944 r., k. 10.

¹⁵ Tamże, Protokół z posiedzenia egzekutywy KO PPR w Lublinie, 18 X 1944 r., k. 18.

¹⁶ Tamże, Protokół z posiedzenia egzekutywy KW PPR w Lublinie, 25 X 1944 r., k. 21.

¹⁷ Tamże, ciąg dalszy posiedzenia egzekutywy KW PPR w Lublinie z dnia 25 X 44 r., 3 XI 1944 r., k. 25; Protokół z posiedzenia egzekutywy KW PPR w Lublinie, 19 XI 1944 r., k. 27.

¹⁸ APL, KW PPR w Lublinie, sygn. 425, listy płac.

¹⁹ Protokół z posiedzenia egzekutywy KW PPR w Lublinie, 19 XI 1944 r., k. 27.

²⁰ Tamże, Protokół z posiedzenia egzekutywy KW PPR w Lublinie, 6 XII 1944 r., k. 30.

²¹ Tamże, Protokół z posiedzenia egzekutywy KW PPR w Lublinie, 22 III 1945 r., k. 52.

okresu pozostało tylko pięć protokołów posiedzeń egzekutywy (z 18 I, 24 II, 22 III, 4 IV i 11 IV), przy czym w dwóch z nich (18 I i 4 IV) brakuje listy obecności. Skład egzekutywy KW można natomiast odtwarzać na podstawie zachowanych list płac pracowników KW. Wynika z nich, że w gronie członków egzekutywy występowała wówczas duża rotacja personalna, co zapewne powodowało utrzymywanie się stanu bałaganu i chaosu.

Od 6 grudnia 1944 r. I sekretarzem KW był Witold Konopka. Zdunek został przesunięty na II sekretarza, zaś Rózga na III sekretarza, zaś w styczniu 1945 r. objął on funkcję wojewody. W lutym 1945 r. jako III sekretarz KW na liście płac pojawił się (na jeden miesiąc) dość zagadkowy działacz – Konrad Ulan. Jednakże nie odnajdujemy go wśród uczestników posiedzenia egzekutywy KW 24 lutego. Z akt osobowych Stanisława Lisika wynika natomiast, iż to właśnie on pełnił funkcję III sekretarza w okresie od 1 stycznia do końca lutego 1945 r.²² Dopiero w kwietniu 1945 r. stanowisko to objął na dłużej Jan Hrycaniuk. Ponieważ do maja tegoż roku lista pracowników politycznych KW PPR w Lublinie była bardzo krótka, licząc od 7 do 9 osób, właściwie wszystkich komunistów pełniących funkcje kierownicze w aparacie KW należy uznać za członków egzekutywy. Potwierdzają to zachowane protokoły. Byli to: Mieczysław Korzeniowski – kierownik Wydziału Organizacyjnego KW (luty-marzec); Franciszek Piątkowski – kierownik Wojewódzkiej Szkoły Partyjnej, a następnie kierownik Wydziału Propagandy KW (do maja); Eugenia Kołodna – p.o. kierownika Wojewódzkiej Szkoły Partyjnej (prywatnie żona I sekretarza W. Konopki); Anna Lanota – kierownik Wydziału Kadr, Bolesław Pawlak – kierownik Wydziału Ogólnego. Ponadto w posiedzeniach prawdopodobnie często uczestniczyli: Stanisław Lisik – prezes Zarządu Wojewódzkiego Samopomocy Chłopskiej oraz Władysław Kowalczyk – p.o. kierownika Wydziału Organizacyjnego KW²³. Tylko raz (22 marca) zanotowano także obecność wojewody Rózgi i szefa WUBP Grzybowskiego.

Stan kadrowy aparatu KW PPR w Lublinie poprawił się w lipcu 1945 r., gdy zatrudniano formalnie 13 pracowników politycznych, w tym 4 szeregowych instruktorów. Na miejsce Konopki i Zdunka przysłano wówczas Stanisława Szota (I sekretarz) i Stefanę Romaniuk (II sekretarz). Poza nimi funkcje kierownicze pełnili: Jan Hrycaniuk – III sekretarz, Franciszek Piątkowski – od maja przewodniczący Wojewódzkiej Komisji Kontroli Partyjnej, Sara Nomberg – kierownik Wydziału Propagandy, Jan Klecha – kierownik Wydziału Rolnego²⁴. Na posiedzeniu egzekutywy 17 lipca dokonano podziału zadań między sekretarzy KW: I sekretarz – sprawy ogólne, II sekretarz – kierownictwo Wydziału Organizacyjnego i tymczasowo Wydziału Przemysłowego, III sekretarz – kierownictwo Wydział Personalnego i Wydziału Zawodowego²⁵. Na podstawie 9 protokołów posiedzeń z okresu od lipca do listopada 1945 r., można

²² AAN, Zbiór akt osobowych działaczy ruchu robotniczego, sygn. 7046, akta osobowe Stanisława Lisika, bp.

²³ APL, KW PPR, sygn. 7, Protokół z posiedzenia egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PPR w Lublinie, 24 II 1945 r., k. 50; APL, KW PPR, sygn. 1, skład KW PPR w Lublinie, 4 IV 1945 r., k. 53.; APL, KW PPR w Lublinie, sygn. 425, listy płac.

²⁴ APL, KW PPR w Lublinie, sygn. 425, listy płac.

²⁵ APL, KW PPR, sygn. 7, Protokół z posiedzenia egzekutywy Komitetu Wojewódzkiego PPR w Lublinie, 17 VII 1945, k. 71.

stwierdzić, że w pracach egzekutywy KW uczestniczyli również w miarę regularnie: wojewoda Różga, szef WUBP Grzybowski, I sekretarz KM PPR w Lublinie Stanisław Germałowicz i przewodniczący OKZZ Stefan Bogusławski²⁶. W sumie egzekutywa liczyła zatem de facto 10 osób. W jej posiedzeniach brali też udział zapraszani goście, m.in. kilka razy pojawiał się redaktor naczelny „Sztandaru Ludu” Andrzej Wohl (pełniący tę funkcję od 13 marca 1945 r. do 21 grudnia 1946 r.)²⁷.

Przed nowym I sekretarzem KW Stanisławem Szotem stało zadanie uporządkowania bałaganu i zaprowadzenia dyscypliny w Komitecie Wojewódzkim. O atmosferze panującej w komitecie świadczy ciekawy dokument z tego okresu. Otóż 22 lipca 1945 r. do Lublina przybyła jadąca w teren grupa agitatorów partyjnych z Warszawy. Członkowie tej grupy napisali później list (donos) do KC, opisując swoje wrażenia z Lublina. Czytamy w nim m.in.: „W lokalu partyjnym zastaliśmy mocno rozbawione towarzystwo (zabawa z okazji św. Nar.). Towarzysze z Kom. Woj. pomimo zawiadomienia o naszym przybyciu nie zainteresowali się nami, dopiero na skutek ostrej interwencji z naszej strony, jeden z członków Komitetu przyszedł do nas z zawiadomieniem, że w tej chwili nie mają czasu i z powodu braku miejsca dla nas na libacji nie możemy w takowej uczestniczyć”. Goście zostali odesłani do hotelu partyjnego, gdzie w środku nocy obudziła ich kierowniczka tego przybytku „nieprzytomna z powodu nadużycia alkoholu”. Po dłuższych awanturach poszła spać, ale po kilku minutach zerwała się z łóżka, rozebrała do naga i położyła na schodach, kładąc koszulę pod głowę. „Inna z tow. przybywszy do nas (w stanie pijanym) urządzała orgię, na skutek czł. ZWM musieli opuścić pokój. Rano 23 bm. lokal partyjny był w stanie okropnego zanieczyszczenia i jedna ze sprzątarek rozchorowała się i poszła do domu”²⁸.

Symbolicznym zakończeniem całego pierwszego etapu funkcjonowania KW PPR w Lublinie, pełnego improwizacji i zmian, była konferencja wojewódzka 20 maja 1946 r. Wybrano wówczas liczący 29 osób Komitet Wojewódzki, który następnie wyłonił 13-osobową egzekutywę KW (odtąd egzekutywa składała się zawsze z 13 osób). W jej składzie znaleźli się: Stanisław Szot – I sekretarz KW, Konstanty Łaszczyk – II sekretarz KW (zarazem kierownik Wydziału Organizacyjnego), Paweł Dąbek – III sekretarz KW (zarazem kierownik Wydziału Przemysłowego), Jan Klecha – kierownik Wydziału Rolnego, Jan Kowarz – kierownik Wydziału Personalnego, Sara Nomberg – kierownik Wydziału Propagandy, Stanisław Germałowicz – I sekretarz KM PPR w Lublinie, Zygmunt Szymański – zastępca kierownika Wydziału Organizacyjnego KW (we wrześniu 1946 r. objął funkcję I sekretarza KM PPR w Lublinie), Ludwik Czugała – przewodniczący WRN, Stefan Bogusławski – przewodniczący OKZZ, Franciszek Piątkowski – szef WUBP, Stanisław Pyra – przewodniczący ZWM (od lutego 1945 r. do października 1946 r.), Wacław Różga – wojewoda lubelski²⁹.

Powyższy skład był w gruncie rzeczy formalnym usankcjonowaniem stanu istniejącego już wcześniej. Pyra uczestniczył w posiedzeniach egzekutywy KW już od

²⁶ APL, KW PPR, sygn. 7, k. 67-108.

²⁷ Zob. A. L. Gzella, *Leksykon dziennikarzy i redaktorów Lubelszczyzny*, Lublin 2015, s. 196.

²⁸ AAN, KC PPR, sygn. 295/IX-25, Pismo do KC PPR z 25 VII 1945 r., k. 22-22a.

²⁹ APL, KW PPR, sygn. 5, Protokół pierwszego posiedzenia nowow wyborczego Wojewódzkiego Komitetu Polskiej Partii Robotniczej w Lublinie z dnia 20 V 1946 r., k. 1.

stycznia 1946 r., Czugała i Szymański – od lutego. Kowarz i Łaszczyk objęli pełnione przez siebie funkcje w marcu, zaś Dąbek – w kwietniu 1946 r.³⁰. Piątkowski został szefem WUBP 15 kwietnia 1946 r., wcześniej zasiadał w egzekutywie KW jako kierownik Wydziału Przemysłowego. W okresie od 1 grudnia 1945 r. do 14 kwietnia 1946 r. szefem WUBP, zasiadającym w egzekutywie KW, był Franciszek Marszałek³¹. Inni byli członkami egzekutywy od lata 1945 roku.

W tym czasie dyscyplina partyjna uległa poprawie, ale nadal krytycznie oceniano niektórych członków egzekutywy. 6 VIII 1946 r. instruktor KC PPR Adolf Starzec pisał o I sekretarzu KM PPR w Lublinie tow. Germałowiczu, że „nie cieszy się żadnym autorytetem, zaniedbuje się w pracy, nadużywa alkoholu i kompromituje Partię wobec miejscowego społeczeństwa. PPS-owcy nazywają go *chodzącą gorzelnią*”³². 1 października Germałowicz został dyscyplinarnie zdjęty ze stanowiska i tym samym wypadł także ze składu egzekutywy KW³³.

W listopadzie 1946 r. ten sam instruktor Starzec krytycznie ocenił pracę trzech sekretarzy KW: Szota, Łaszczyka i Dąbka. Stwierdził, że I sekretarz „nie umie prowadzić odpraw (które trwają przeważnie od rana do późnej nocy) i wygłasza 4-5 godzin trwające referaty, co nie daje dobrego efektu, zamęcza ludzi i odbiera im zapał do pracy”. II sekretarzowi Łaszczykowi zarzucał brak „stałego systemu pracy” i „gubienie się w drobiazgach”, przez co „praca organizacyjna jest bardzo słabo postawiona”. Również III sekretarz Dąbek zaniedbywał swoją pracę, a ponadto prowadził niewłaściwą politykę personalną³⁴.

Z drugiej połowy 1946 r. zachowały się zaledwie dwa protokoły posiedzeń egzekutywy KW (z 5 i 19 sierpnia)³⁵. Kolejny zachowany protokół pochodzi z 3 kwietnia 1947 r.³⁶. Co ciekawe opatrzone go numerem 2, a następne protokoły też są numerowane, co by sugerowało, że wcześniej w 1947 r. odbyło się tylko jedno posiedzenie (numer 1). Zastanawiający jest fakt, iż protokół nr 1 posiedzenia Biura Politycznego KC PPR nosi datę 19 marca 1947 r. Wcześniej przez ponad rok w ogóle nie sporządzano protokołów z posiedzeń Biura³⁷. Jak stwierdził Andrzej Werblan, przez dłuższy czas kierownictwo partii nie mogło po prostu zdecydować się na dopuszczenie do posiedzeń osoby postronnej i dopiero w marcu 1947 r. funkcję protokolanta powierzono zaufanej Marii Rutkiewiczowej³⁸.

W każdym bądź razie brak protokołów uniemożliwia nam odtworzenie zmian personalnych jakie zachodziły w egzekutywie KW PPR w Lublinie między sierpniem

³⁰ APL, KW PPR, sygn. 354, Wykaz pracowników KW PPR w Lublinie, k. 10.

³¹ APL, KW PPR, sygn. 7, Protokoły posiedzeń KW PPR w Lublinie z 12 i 22 I 1946 r., k. 109-115; *Twarze lubelskiej bezpieki*, oprac. M. Choma-Jusińska, M. Durakiewicz, S. Poleszak, M. Surmacz, Lublin 2007, s. 37.

³² AAN, KC PPR, 295/IX-26, Sprawozdanie z pobytu na terenie województwa lubelskiego w czasie od 26.7.46 do 6.8.46 instruktora KC PPR Starca, k. 81-82.

³³ AAN, Centralna Kartoteka PZPR, CK XX/961, akta personalne Stanisława Germałowicza, k. 22.

³⁴ AAN, KC PPR, 295/IX-26, A. Starzec, Sprawozdanie z pobytu w Lublinie w czasie 1 XI – 10 XI 1946 r., k. 146-147.

³⁵ APL, KW PPR, sygn. 7, k. 120-125.

³⁶ Tamże, sygn. 8, k. 1.

³⁷ *Protokoły posiedzeń Biura Politycznego KC PPR 1947-1948*, oprac. A. Kochański, Warszawa 2002, s. 7, 25.

³⁸ A. Werblan, *Władysław Gomułka. Sekretarz generalny PPR*, Warszawa 1988, s. 343.

1946 i kwietniem 1947 r. 21 kwietnia 1947 r., wyłonione podczas II wojewódzkiej konferencji partyjnej plenum KW oficjalnie wybrało nowy skład egzekutywy³⁹. Znalazło się w nim 8 dotychczasowych członków (Szot, Łaszczyk, Dąbek, Klecha, Kowarz, Nomberg, Szymański, Różga). Nowymi członkami tego organu zostali: Józef Bień (przewodniczący OKZZ), Edward Dubel (prezes ZW ZSch), Waclaw Nowak (szef ZWM), Mikołaj Korolko (kierownik Wydziału Propagandy od lipca 1946 r.) i Jan Tataj – szef WUBP od 15 marca 1947 r.

Z całego 1947 r. mamy zaledwie 9 protokołów posiedzeń egzekutywy KW (nr 2 do 10), odbytych w okresie od 3 kwietnia do 18 listopada. Z numeracji wynikałoby, że tylko tyle posiedzeń w tym czasie miało miejsce, ale nie jesteśmy w stanie tego zweryfikować. Od sierpnia w posiedzeniach uczestniczył nowy II sekretarz KW Grzegorz Wojciechowski, który w październiku zastąpił Stanisława Szota na funkcji I sekretarza KW⁴⁰. Pierwszy zachowany protokół z 1948 r. jest datowany dopiero na 9 lipca. Niestety, protokoły z 1948 r. nie są numerowane. Nie możemy więc w żaden sposób stwierdzić czy w czasie tego ponad półrocznego okresu (od 18 XI 1947 r.) nie były one w ogóle spisywane (co wydaje się mało prawdopodobne), czy też nie zachowały się w dokumentacji KW.

W drugiej połowie 1948 r. odbyło się w sumie 15 protokołowanych posiedzeń egzekutywy (ostatnie 22 listopada). Trudno jednak mówić o jakimś ściśle określonym trybie zwoływania tych posiedzeń. Wszystkie trzy protokoły wrześniowe dotyczą posiedzeń odbytych w przeciągu pięciu dni (5, 8 i 10 września). W następnym miesiącu miały miejsce cztery posiedzenia (2, 15, 20 i 23 października), zaś kolejnym – pięć (2, 6, 13, 19 i 22 listopada). W trzech przypadkach posiedzenia egzekutywy określono jako „rozszerzone” (9 lipca, 10 września i 23 października). Uczestniczyło w nich od 16 do 18 osób. Większość pozostałych posiedzeń w gruncie rzeczy miała również rozszerzony charakter, bowiem zapraszano na nie od 14 aż do 25 osób. W zasadzie tylko dwa posiedzenia odbyły się w formalnym składzie osobowym (6 i 19 listopada). Trzykrotnie zaś egzekutywa zebrała się w uszczuplonej formie – w składzie 7-9 osobowym (15 i 20 października, 22 listopada)⁴¹.

Na rozszerzonym plenum KW PPR w Lublinie 9 października 1948 r. dokonano formalnego wyboru nowego, również 13-osobowego, składu egzekutywy KW. Ze składu wybranego w kwietniu 1947 r. pozostało 6 osób (Bień, Dąbek, Klecha, Korolko, Nomberg, Różga)⁴². I sekretarzem KW pozostał Grzegorz Wojciechowski, pełniący tę funkcję od października 1947 r. Kierownik Wydziału Organizacyjnego KW Edward Gabara zasiadał w egzekutywie prawdopodobnie od stycznia 1948 r., tj. od momentu objęcia stanowiska kierownika. Co najmniej kilkumiesięczny staż w egzekutywie mieli również Józef Dechnik (prezes Zarządu Wojewódzkiego ZSch od czerwca 1948

³⁹ APL, KW PPR, sygn. 5, Protokół ukonstytuowania KW PPR 21 IV 1947 r., k. 49.

⁴⁰ APL, KW PPR, sygn. 8, Protokoły posiedzeń egzekutywy KW PPR w Lublinie z 1947 r., k. 1-32; sygn. Listy płac, k. 43.

⁴¹ APL, KW PPR, sygn. 9, Protokoły posiedzeń egzekutywy KW PPR w Lublinie w 1948 r., k. 4-109.

⁴² Tamże, sygn. 5, Protokół z rozszerzonego plenum KW PPR w Lublinie, 9 X 1948, k. 101.

r.⁴³) oraz Bolesław Maślankiewicz (komendant wojewódzki MO od 10 lutego 1947 r.⁴⁴). Przewodniczący Zarządu Wojewódzkiego ZMP Czesław Andrzejczak uczestniczył w posiedzeniach egzekutywy KW od 5 września 1948 r., zaś nowy szef WUBP Artur Jastrzębski („Ritter”) od 2 października. Przed nim funkcję tę pełnił Franciszek Zalewski (od 10 grudnia 1947 r. do 24 września 1948 r.)⁴⁵. Maciej Łuć był I sekretarzem KM PPR w Lublinie od 23 września 1948 r., ale wcześniej pojawiał się na posiedzeniach egzekutywy jako zastępca kierownika Wydziału Rolnego KW⁴⁶.

W licznych rozszerzonych posiedzeniach egzekutywy brali udział przede wszystkim kierownicy wydziałów KC: Ekonomicznego – Piotr Klimek, Zawodowego – Leon Świącicki, Administracyjno-Samorządowego – Mikołaj Koleniec, Komunikacyjnego – Tadeusz Gajewski, Kobiecego – Stefania Socha, Personalnego – Włodzimierz Maksymiuk, a także przewodnicząca WKKP Olga Żebruń. Ponadto kilkakrotnie pojawiali się: Zastępca kierownika Wydziału Ekonomicznego Jan Rajczyk, redaktor naczelny „Sztandaru Ludu” Karol Jaworski⁴⁷ i zastępca szefa WUBP Jan Gorliński (Cezary Monderer). Dorywczo uczestniczyli w pracach egzekutywy instruktorzy poszczególnych wydziałów KW oraz przedstawiciele organów władzy państwowej i samorządowej, m.in. przewodniczący WRN Ludwik Czugała i kurator okręgu szkolnego w Lublinie Franciszek Krzemień-Ojak (do czasu usunięcia ze składu KW PPR 9 października). Posiedzenia egzekutywy protokołował z reguły kierownik wojewódzkiej szkoły partyjnej Bolesław Pawlak. W trzech listopadowych posiedzeniach brał udział instruktor Wydziału Organizacyjnego KC Kazimierz Dajek, którego zadaniem było najprawdopodobniej przypilnowanie procesu „jednoczenia” PPR i PPS oraz „czystki” w szeregach partyjnych⁴⁸.

W całym okresie ponad 4 lat skala rotacji personalnej w egzekutywie KW PPR w Lublinie była dość duża. Dotyczy to w szczególności pierwszego roku jej działalności. W sumie przez egzekutywę przewinęło się 42 rzeczywistych członków tego organu władzy. Jedenastu z nich pełniło funkcje sekretarzy KW. Jedynym działaczem partyjnym zasiadającym w egzekutywie nieprzerwanie od lata 1944 r. do końca 1948 r. był Waclaw Różga. Długi, ponad 3-letni staż (od lata 1945 r.) posiadali także Jan Klecha i Sara Nomberg. Ponad dwa lata funkcjonowali w egzekutywie KW Paweł Dąbek, Mikołaj Korolko, Stanisław Szot i Zygmunt Szymański. Zdecydowana większość zasiadała tam krócej – od dwóch do kilkunastu miesięcy.

Członkowie egzekutywy KW legitymowali się „właściwym” klasowo pochodzeniem społecznym. Aż 19 z nich pochodziło z rodzin chłopskich, 17 z robotniczych (wliczając w to synów robotników rolnych). Pięcioro działaczy wywodziło się ze środowisk drobnomieszczańskich (Witold Konopka, Eugenia Kołodna, Edward Gabara, Anna Lanota, Stefania Romaniuk), tylko Jan Kowarz pochodził z rodziny inteligentkiej (był synem nauczyciela). 6 osób wywodziło z rodzin żydowskich, w tym wszyscy

⁴³ AAN, Centralna Kartoteka PZPR, CK XX/5807, akta personalne Józefa Dechnika, k. 9.

⁴⁴ AAN, Biuro Spraw Kadrowych PZPR, 237/XXIII-601, akta personalne Bolesława Maślankiewicza.

⁴⁵ *Twarze lubelskiej bezpieki...*, s. 38.

⁴⁶ AAN, Centralna Kartoteka PZPR, CK XX/15962, akta personalne Macieja Łucia, k. 19.

⁴⁷ Formalnym i zarazem rzeczywistym członkiem egzekutywy była jego zastępczyni Sara Nomberg.

⁴⁸ APL, KW PPR, sygn. 9, Protokoły posiedzeń egzekutywy KW PPR w Lublinie w 1948 r., k. 4-109.

wskazani powyżej działacze pochodzący z warstwy drobnomieszczańskiej, a oprócz nich córka robotnika Sara Nomberg. Warto zauważyć, iż korzenie żydowskie posiadały wszystkie cztery kobiety, jakie znalazły się w analizowanym gronie. Z ukraińskich rodzin chłopskich, zamieszkałych na wschodniej Lubelszczyźnie, pochodziło natomiast czterech członków egzekutywy: Jan Hrycaniuk, Mikołaj Korolko, Konstanty Łaszczyk i Maciej Łuć⁴⁹.

Rodowód społeczny w dużej mierze wpływał na niski poziom wykształcenia lubelskiej elity partyjnej. Ponad połowa interesującej nas zbiorowości (23 osoby) ukończyła jedynie kilka klas szkoły powszechnej. Sześciu działaczy legitymowało się wykształceniem niepełnym średnim, tzn. skończyło kilka klas gimnazjum (Gabara, Jastrzębski, Korolko, Kowarz, Pyra, Zdunek), sześciu innych zawodowym (Bień, Dubel, Germałowicz, Lisik, Rózga, Szot). Wedle przedwojennych standardów wysoki poziom wykształcenia osiągnęło pozostałe 7 osób: maturę gimnazjalną W. Konopka i S. Romaniuk; niepełne wyższe (dwa lata studiów pedagogicznych) – Ludwik Czugała i Sara Nomberg; wyższe – Paweł Dąbek (prawo na KUL), Eugenia Kołodna (biologia UW), Anna Lanota (pedagogika UW).

Z wyjątkiem sześciu osób, egzekutywę KW PPR w Lublinie tworzyli przedwojenni komuniści, w ogromnej większości działacze Komunistycznej Partii Polski (KPP), Komunistycznej Partii Zachodniej Ukrainy (KPZU) lub Komunistycznego Związku Młodzieży Polski (KZMP). Najstarszy z nich Stefan Bogusławski (ur. w 1891 r.) wywodził się jeszcze z Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL). Stanisław Bieniek był w istocie kryptokomunistą, oddelegowanym przez KPP do działalności wywrotowej w Stronnictwie Ludowym⁵⁰. Bolesław Maślankiewicz przebywając na emigracji działał w Komunistycznej Partii Francji. Brał także udział w wojnie domowej w Hiszpanii w szeregach Brygad Międzynarodowych. Faustyn Grzybowski pochodził z polskiej rodziny osiadłej na Ukrainie. Był obywatelem sowieckim, kierownikiem kolchozu.

We wrześniu 1939 r. połowa analizowanych kapepowców (18 osób) udała się za Bug, wychodząc naprzeciw Armii Czerwonej. Zgłosili się do dyspozycji sowieckich władz okupacyjnych, pełniąc z reguły niższe funkcje administracyjne. Po agresji Niemiec na ZRS 22 czerwca 1941 r., 6 z nich nie zdążyło uciec na wschód, pozostając na obszarach okupowanych przez hitlerowców. Z czasem włączyli się oni w działalność komunistycznego podziemia. Artur Jastrzębski „przedzierzgnął się w Niemca” (został Reichsdeutschem w Warszawie) i pracował dla centrali wywiadu sowieckiego w Moskwie⁵¹.

12 działaczy ewakuowało się latem 1941 r. w głąb Związku Sowieckiego. W 1943 r. większość z nich zmobilizowano do aparatu politycznego Wojska Polskiego lub skierowano do struktur terenowych Związku Patriotów Polskich. Trzech (Czer-

⁴⁹ Ustalenia autora na podstawie analizy danych biograficznych członków egzekutywy KW PPR w Lublinie.

⁵⁰ Zob. M. Smogorzewska, *Bieniek Stanisław (1901–1978)*, [w] *Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego*, red. F. Tych, t. 1, Warszawa 1982, s. 214.

⁵¹ Jego biogram zob. A. K. Kunert, *Jastrzębski Artur Albert (1906–1981)*, [w] *Słownik biograficzny działaczy...*, t. 2, Warszawa 1987, s. 675–676.

wińskiego, Hrycaniuka i Rózgę) po przeszkoleniu na kursach dywersyjno-wywiadowczych przerzucono na teren okupowanej Polski, gdzie objęli funkcje dowódcze w oddziałach Armii Ludowej. Nietypowe okazały się losy Jana Kowarza, który został skierowany przez Komintern do formowanej w ZSRS armii gen. Andersa, a następnie wyszedł z nią na Bliski Wschód i zaliczył cały szlak bojowy II Korpusu we Włoszech⁵². Maślankiewicz należał w tym czasie do komunistycznego ruchu oporu we Francji.

Pozostali kapepowcy znajdowali się od 1939 r. na terenie okupacji niemieckiej. Stopniowo włączali się w działalność podziemnej Polskiej Partii Robotniczej, a w większości także wstępowali w szeregi Gwardii Ludowej – Armii Ludowej. Dołączyło do nich dwóch członków Batalionów Chłopskich (Ludwik Czugała i Jan Tudyka) oraz Waclaw Nowak. Dopiero po wejściu Armii Czerwonej na Lubelszczyznę w 1944 r. do PPR wstąpiła pozostała trójka członków egzekutywy: Franciszek Zalewski, Zygmunt Szymański (przed wojną członek socjalistycznego OM TUR) i najmłodszy Stanisław Pyra (ur. w 1925 r.)⁵³.

Dla większości tych osób funkcje pełnione w trakcie zasiadania w egzekutywie KW PPR w Lublinie były szczytem ich kariery partyjnej. Zaledwie kilka osób awansowało później na wyższe stanowiska w hierarchii władzy. Stanisław Bieniek od października 1944 r. do marca 1947 r. był podsekretarzem stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych. Szefowie WUBP Grzybowski i Tataj osiągnęli stanowiska dyrektorów departamentów w Ministerstwie Bezpieczeństwa Publicznego⁵⁴. Kierownicy wydziałów KW awansowali w późniejszych latach na I sekretarzy KW PZPR: Jan Klecha w Olsztynie (1953–1956), Jan Kowarz w Kielcach (1950–1951) i Wrocławiu (1952–1957), Edward Gabara w Krakowie (marzec – wrzesień 1955). W odmiennym położeniu znajdowało się dwoje działaczy, dla których przydział do Lublina był odsunięciem na boczny tor: Artur Jastrzębski był wcześniej przez kilka miesięcy dyrektorem Departamentu I MBP, Stefania Romaniuk pełniła funkcję I sekretarza KW PPR w Rzeszowie.

W sumie 15 członków egzekutywy KW PPR zasiadało potem w egzekutywie KW PZPR w Lublinie. Jednakże ich kariery ulegały załamaniu przeważnie przed 1956 r. Na fali „odwilży październikowej” powrócił na krótko Stanisław Szot, pełniąc przez miesiąc funkcję I sekretarza KW PZPR w Lublinie (17 listopada – 14 grudnia 1956). Dłużej utrzymywało się w wojewódzkiej elicie partyjnej trzech działaczy: Paweł Dąbek jako przewodniczący Prezydium WRN (1956–1969), Józef Dechnik jako I sekretarz Komitetu Powiatowego PZPR w Biłgoraju (członek egzekutywy KW w latach 1956–1967) i Waclaw Rózga jako przewodniczący Wojewódzkiej Komisji Kontroli Partyjnej (1964–1975)⁵⁵.

Egzekutywa KW PPR była niewątpliwie najwyższym ośrodkiem władzy w województwie. Jej funkcjonowanie nie opierało się jednak na przepisach prawa, tylko

⁵² AAN, Zbiór akt osobowych działaczy ruchu robotniczego, sygn. 3080, akta osobowe Jana Kowarza.

⁵³ Ustalenia autora na podstawie danych biograficznych członków egzekutywy KW PPR w Lublinie.

⁵⁴ Jan Tataj był dyrektorem Departamentu III w latach 1947–1949, zaś Faustyn Grzybowski kierował Departamentem Ochrony Rządu w latach 1949–1956.

⁵⁵ Wcześniej Rózga krótko kierował Wydziałem Administracyjno-Samorządowym KC PZPR (3 V – 17 X 1950), a następnie był przewodniczącym Prezydium WRN w Rzeszowie (1952–1958).

na pewnym zwyczaju. Egzekutywa była terenowym odpowiednikiem Biura Politycznego KC PPR, podejmując kluczowe decyzje dotyczące wszystkich dziedzin życia i kontrolując wszystkie instytucje władzy na terenie województwa⁵⁶. Początkowo w jej działalności widać dużo chaosu i improwizacji. Z czasem sytuacja ulegała poprawie, a praca tej instancji decyzyjnej została uporządkowana i usprawniona, ale niedomagania organizacyjne były widoczne do końca. Cechą charakterystyczną omawianego okresu była duża skala rotacji personalnej w lokalnych elitach PPR. Wynikała ona z braku odpowiednich kadr, o czym świadczy niski poziom wykształcenia analizowanej grupy działaczy. Liczył się przede wszystkim staż w przedwojennym ruchu komunistycznym i tzw. wyrobienie polityczne, a przygotowanie fachowe schodziło wyraźnie na drugi plan.

⁵⁶ Otwartym pytaniem badawczym pozostaje jednak kwestia stopnia samodzielności Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, który podlegał pionowo centrali w Warszawie.

Аннотация

Мирослав Шумило

Исполнительная структура Воеводского Комитета коммунистической партии в Люблине (1944–1948 годы)

Целей нынешней статьи является представление эскиза функционирования и характеристика состава исполнительного органа Воеводского Комитета коммунистической партии – самого важного органа «народной» власти в первых годах после окончания немецкой оккупации. Тема реализована на примере воеводства люблинского. Деятельность эгзекутива партии не была основана на законах, а на организационных привычках. Описываемый орган был местной налоговой Центральным Комитетом и практически решала все ключевые темы и контролировала все учреждения на территории воеводства. Первоначально в ее деятельности видно было много хаоса и импровизации. Со временем упорядочено процедуры решения и организационную структуру, но проблемы выступали до конца периода. Характерной чертой этого периода были бурные перемены кадров. Надо помнить что коммунизм был введен насильственно с помощью жестоких репрессий и трудно было найти ответственный персонал для коммунистических структур. Прежде чем воспитание и знания ценилось убеждение.